

KRZYŻOWNIK (29) *sb m*

o jasne.

sg A krzyżownik (1). ◊ *I* krzyżownikiem (1). ◊ *pl* N krzyżownicy (5). ◊ *G* krzyżownikow (3); -ow (1), -(o)w (2). ◊ *D* krzyżownikóm (3); -óm (1), -(o)m (2). ◊ *A* krzyżowniki (12). ◊ *I* krzyżowniki (2) *BielKron*, *BielSpr*, krzyżownikami (2) *CzechEp*, *WujNT*.

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Ten, który krzyżuje, przybija do krzyża; crucifxor* *Cn* [czyj (15); *w tym: pron poss* (14), *G sb* (1)] (16) : Pirwífé flowo bylo wielkié dołkonalosci/ gdy z wielkim głósem modlątz lie za fwe krzyżowniki/ ku bogu oyttzu zawolál. *OpecŻyw* 143v, 143v, 144 [2 r.]; *PatKaz III* 143v; *SeklKat* T3v; *RejPos* 105, 200; *Mamy s páná Chryftá przykład: który iuż ná krzyżu zówieszony/ prošíł zá fwe krzyżowniki* *BialKat* 213v; *WujJud* 260; *SkarŻyw* 566; *CzechEp* 18; *ArtKanc* D9v; *WujNT* 289, 292; *SiebRozmyśl* D4.

2. *Uczestnik wypraw krzyżowych* (2) : Tedy napierzwey Tararzy [!] ftrzałami fweimi krzyżowniki [*de cruce signatis voluntariis*] y gorniki potłoczyli y potłumili iakoby grad zboże na polu. *MiechGlab* 10; *BielKron* 358 marg.

3. *Krzyżak, członek zakonu Najświętszej Marii Panny; cruce signatus* *Miech* (8) : *MiechGlab* 9; przyiecháli połowie s Prus od fláchy y mieśczań ták z Gdánfká/ z Elbiągu/ iáko z inych/ poddawiając lie pod obronę krolowi y pod pośluzenstwo/ ábowiem Krzyżownicy wielkie złości á drapiełthwá nád nimi wymyśláli *BielKron* 391v, 359v, 373v, 376v, Mmmm.

Wyrażenia: »Prusowie Krzyżownicy« (1): Czynili z Rufią/ s Czechy/ z Lithwą/ s Prufy Krzyżowniki/ dziś s Tátary/ z Mołkwą z Wáláchy *BielSpr* 75v.

»zakon Krzyżownikow« (1): Gdzież też pochowany ciała Miłtrza prufki^{go} j infzich czo naczelných zakonu krzyżownikow [*militum insigniorum*]. *MiechGlab* 13.

4. *Uczestnicy procesji do krzyża w dni krzyżowe* (1) : Obrzędy niektore były/ náłzym krzyżownikóm podobne gdy po pólu s chorągwiámi lie włócząc fpiewáją. *Mącz* 7c.

5. *bot. Senecio vulgaris L. (Rost); starzec zwyczajny, roślina roczna lub dwuletnia z rodziny złożonych (Compositae), stosowana przeciw zakażeniu* (2) : Albo ítroie bobrowe/ kuroślep/ krzyżownik/ ízálwią/ włyfłtko społem wárzyć/ á dáć mu pić/ y tym mázác. *SienLek* 62v, 62v.

Cf **KRZYŻAK**, [KRZYŻUJĄCY]